

บทที่ 6

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ความหมาย

กิจกรรม (Activity) คือ การกระทำอย่างเป็นกิจลักษณะ ซึ่งเป็นการกระทำตามที่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้ตั้งไว้ เป็นแนวทางของการกระทำอย่างมีระบบ และหลักเกณฑ์ เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ด้วยธรรมชาติของกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย 5 สาระ ล้วนแล้วแต่เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งสิ้น เรื่องราวของเนื้อหาเป็นสิ่งที่อยู่ทั่วไป ไกล รอบตัวนักเรียน เป็นทั้งนามธรรม และรูปธรรม สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ในการเรียนการสอนครูจึงจำเป็นต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้พลังความนึกคิด (Power of mind) อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ผสมผสานจินตนาการในเรื่องของนามธรรม โดยเฉพาะสาระประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องปลูกฝัง และฝึกให้มีในตัวนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนต้องเป็นความร่วมมือกันระหว่างครู และนักเรียน ความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนจะสามารถสนองตอบความต้องการ ทำให้นักเรียนได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง แนวความคิดและหลักการต่างๆ เพิ่มขึ้น เมื่อผสมผสานเข้ากับความสามารถและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ย่อมทำให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการสร้างความคิดรวบยอด (Concepts) ได้ดีกว่าและเร็วกว่า เพราะเป็นการเรียนในลักษณะของนักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม (Active Learner) ผลที่ได้จึงมีความแตกต่างจากการเรียนแบบที่นักเรียนไม่มีโอกาสประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นแต่เพียงผู้รับฟัง ครูต้องให้โอกาสนักเรียนได้แสดงออก ได้ทดลอง พบปัญหาและแก้ปัญหา ได้คิด ได้ค้นพบ ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้สร้างอุปนิสัย คิดเป็น ทำเป็น มีวินัย มั่นใจในความสามารถ กำลังความคิด และระบบความคิดด้วยเหตุด้วยผลของตนเอง มี

ความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบ และเข้าใจในคุณค่าของการลงมือทำงานด้วยตนเอง กระบวนการเหล่านี้ครูสามารถพัฒนาขึ้นได้ ทั้งโดยกิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ในรูปของการเรียน และการ ทำงานร่วมกันแบบต่างๆ

จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในกิจกรรมนั้นๆ และหันมาให้ความสนใจในบทเรียนที่กำลังเรียนมากขึ้น
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อพัฒนานิสัย และบุคลิกภาพอันจะนำไปสู่การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
4. เพื่อให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) กระบวนการคิดอย่างมีระบบ
5. เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ทั้งในฐานะผู้ทำกิจกรรม มีส่วนร่วม หรือเป็นผู้สังเกตการณ์ประกอบกิจกรรมนั้นๆ
6. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการทำกิจกรรมประกอบการเรียนหลายๆ รูปแบบ
7. เพื่อเป็นโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักการแสดงออกของตนต่อสังคม และผู้อื่นอย่างถูกต้องเหมาะสม และมีหลักการสมเหตุสมผล
8. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจากการติชม วิพากษ์ ข้อบกพร่อง ภายหลังการประกอบกิจกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป
9. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักการติชม วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
10. เพื่อใช้กิจกรรมเป็นสื่ออธิบายหรือขยายความสำคัญ หรือข้อยุ่งยากในเนื้อหาสาระให้เกิดความกระจ่างชัดเจนต่อนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียน เรียนได้ดีและง่ายขึ้น

หลักเกณฑ์การเลือกและจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
2. กิจกรรมต้องสร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียน เป็นที่นิยมและน่าสนใจในวัยของนักเรียน มีประโยชน์ในการนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งจะนำไปสู่ทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน
3. เป็นกิจกรรมที่อยู่ในขอบเขตของความสามารถทางด้านร่างกายของนักเรียนที่จะปฏิบัติได้ ครูต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมหรือทักษะเดิมที่นักเรียนมีอยู่ กิจกรรมใหม่ที่นักเรียนจะได้รับ ควรสืบต่อเนื่องจากกิจกรรม และประสบการณ์ในอดีต
4. ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลายๆ ด้าน
5. ควรเป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพราะกิจกรรมบางอย่าง นักเรียนบางคนอาจมีความชำนาญ บางคนอาจไม่ถนัด

องค์ประกอบของกิจกรรมที่ดี

1. เป็นกิจกรรมที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่แน่นอนและชัดเจน มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร เนื้อหาสาระในบทเรียน และความต้องการของทั้งครู และนักเรียนเป็นสำคัญ
2. เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ สนุกสนาน และสามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ดีขึ้น
3. เป็นกิจกรรมที่มุ่งฝึกและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนทั้งด้านความรู้ และสติปัญญา ความรู้สึกริक्तคิดและทัศนคติ และทักษะความสามารถตามความถนัด และความสนใจของนักเรียน
4. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม ทำทนายให้นักเรียนอยาก และกล้าแสดงออก ซึ่งความรู้ความสามารถของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอนนั้นๆ
5. เป็นกิจกรรมที่มีคำสั่ง และคำอธิบาย วิธีการประกอบกิจกรรม ตลอดจนหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่สำคัญไว้อย่างชัดเจน และสามารถเข้าใจได้โดยง่าย
6. ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาสั้นๆ พอเหมาะกับความยากง่ายซึ่งนักเรียนจะสามารถประกอบกิจกรรมได้ทันเวลาในชั่วโมงเรียน
7. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

8. เป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการ อาศัยสื่อการเรียนการสอนแบบประสม (Multimedia) เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม

9. เป็นกิจกรรมที่ระบุเกณฑ์มาตรฐาน หรือระดับของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Terminal Behavior)

10. เป็นกิจกรรมที่มีการติดตามประเมินผลทันที หรือในเวลาที่เหมาะสมอย่าง มีขั้นตอน

ประเภทกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน

1. กิจกรรมการอ่าน การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่มักอาศัยเทคนิค การสอนแบบบรรยาย (Lecture Method) เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายทางความคิด ของครู ซึ่งพยายามถ่ายทอดแนวความคิด และข้อเท็จจริงจากหนังสือเรียนหรือตำราอื่นๆ ไปยังนักเรียน แต่จะให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ถ้าครูจะจัดกิจกรรมการอ่าน ทั้งในห้องเรียนและ นอกห้องเรียน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการอ่านทำให้นักเรียน มีการพัฒนาความคิดและสติปัญญา ตลอดจนทักษะในการอ่านทำให้สามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น และเรียนได้มากขึ้น ทำให้นักเรียนมี ความรู้กว้างขวางและลึกซึ้ง

การสอนให้อ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านได้อย่างมีวิจารณญาณ ควรพิจารณาจากทักษะต่อไปนี้

1. จำกัดปัญหา เลือกเฟ้นว่าปัญหาใดสำคัญ และขยายความ
2. การตั้งสมมติฐาน
3. เลือกข้อเท็จจริง ซึ่งมีอยู่ในปัญหา
4. ตัดสินว่าข้อความตอนใดที่สำคัญ และตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อใด
5. ให้แยกข้อความที่เป็นจริง (facts) กับข้อความที่เป็นความคิดเห็น
6. การวัดค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล
7. เปรียบเทียบข้อความ
8. รวบรวมหลักฐานซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน
9. เมื่อได้ข้อมูลมาพอสมควรทำให้รู้แนวทางของเรื่อง
10. วิเคราะห์ความสมบูรณ์ และชัดเจนของข้อมูลเหล่านั้น
11. รวบรวมหลักฐานต่างๆ เป็นที่พอใจ แล้วประเมินค่าหลักฐานเหล่านั้น

ส่งเสริมการอ่านนอกเหนือจากตำราเรียน หนังสือสารคดี ชีวประวัติ หนังสือต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทเรียนนอกเหนือจากหนังสือเรียน ครูควรส่งเสริมการอ่านโดยวิธี ดังนี้

1. ทำคำถามขึ้นบัญชีไว้ บางคำถามอาจใช้วิธีอ่านผ่านๆ ก็พอ บางคำถามต้องอ่านให้ละเอียดด้วยความใส่ใจ และต้องอ่านทวนซ้ำแล้วซ้ำอีกจึงจะพบคำตอบ
2. ช่วยนักเรียนตัดสินใจว่า คำถามใด ควรใช้วิธีอ่านเนื้อหา แล้วหาคำตอบแบบผ่านๆ คำถามใดควรหาคำตอบจากการอ่านด้วยความใส่ใจ
3. อภิปรายกลุ่ม อภิปรายถึงการจัด และการวางแผนของหนังสือเล่มนี้ โดยดูเป็นบทๆ ดูหัวข้อใหญ่ๆ หัวข้อย่อย
4. ควรให้ความสนใจกับบทนำของหนังสือ หรือคำนำ เพื่อได้รู้จุดมุ่งหมายของหนังสือ
5. ศัพท์เฉพาะของเรื่อง ที่ยากต่อการเข้าใจควรนำมาอธิบายให้เกิดความกระจ่าง แล้วจึงนำคำศัพท์นั้นมาอภิปราย
6. ให้นักเรียนอ่านคำถามพอคร่าวๆ อย่างผิวเผิน หรือมองผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยช่วยให้เขาเข้าใจการตอบคำถาม ชนิด อะไร (what) เมื่อไร (when) แล้วอ่านข้ามๆ เพื่อหาคำตอบให้พบ

7. ครูให้งาน โดยให้จดหัวข้อที่อ่านต้องอ่านซ้ำๆ แล้วอ่านซ้ำอีกครั้งอย่างละเอียด

8. จดหัวข้อที่ต้องอ่านซ้ำหลายๆ ครั้ง เพื่อทบทวน

การจะได้ข้อเท็จจริงเพื่อทำรายงานหรือตอบคำถาม ต้องใช้เวลาในการอ่านเพื่อรวบรวมใจความสำคัญๆ และรายละเอียดที่น่าสนใจ

เกี่ยวกับการส่งเสริมให้นักเรียนรัก และสนใจการอ่านหนังสือ ครูสังคมนศึกษาควรร่วมกับบรรณารักษ์ห้องสมุด เพื่อจัดหาหนังสืออ่านประกอบวิชาในกลุ่มสาระสังคมนศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามที่หลักสูตรกำหนด

การให้นักเรียนอ่านหนังสือประกอบ ต้องใช้ความระมัดระวัง เพราะหนังสือจะมีความหลากหลาย ครูอาจกำหนดงานพิเศษให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเหล่านี้ หรืออาจกำหนดให้อ่านหนังสือประกอบเป็นจำนวนหลายพันหน้าภายในหนึ่งเทอม ในแต่ละสัปดาห์ก็มีการกำหนดการอ่าน หรืออาจกำหนดเมื่อเริ่มบทเรียน ครูไม่ควรละเลยโอกาสที่จะกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักหาความรู้จากหนังสือด้วยตนเอง

ครูอาจกำหนดรางวัลการอ่าน โดยให้อ่านหนังสือที่เกี่ยวกับวิชาที่สอนในโอกาสอันควร ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสะสมหนังสือเกิดความรู้ ได้ด้วยตนเอง

- จัดตั้งชุมนุมนักอ่าน สโมสรนักอ่าน หรือชมรมการอ่าน พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนหนังสือ มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

- หนังสือวารสาร หนังสือนิตยสารต่างๆ ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ใหม่ๆ การวิจารณ์หนังสือที่ออกใหม่ๆ หรือหนังสือวารสารของสายการบิน

2. กิจกรรมการรวบรวมภาพ

การสอนวิชาในกลุ่มสาระสังคมนศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิชาที่ให้ความรู้อย่างหลากหลาย รูปภาพถือเป็นสื่อการเรียนการสอน ระดับพื้นฐานที่หาได้ง่าย และประกอบได้ง่าย รูปภาพต่างๆ ควรนำมาฉีกบนกระดาษแข็งให้คงทนถาวร จัดเก็บรวบรวมหรือให้นักเรียนมีส่วนช่วยในการรวบรวมภาพ โดยช่วยกันหารูปภาพแต่ต้องระมัดระวังอย่าเป็นการบังคับมากเกินไป

ครูควรจัดรวบรวมภาพให้เป็นหมวดหมู่ โดยแบ่งเป็นกลุ่มสาระ ควรจัดหาวิธีการเก็บรักษาให้คงทนและสะดวกในการนำมาใช้

การจัดแสดงงาน "สัปดาห์หนังสือ" ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ เป็นการจัดหนังสือที่หลากหลาย เหมาะสำหรับนักเรียนเป็นอย่างมาก ควรแนะนำให้นักเรียน ไปดูหรืออาจให้เลือกซื้อหนังสือ เพื่อใช้ประกอบการเรียน

3. กิจกรรมการจัดนิทรรศการ

ควรมีการกำหนดการจัดงาน ในช่วงที่ปฏิทินการศึกษาของโรงเรียนกำหนด หรือการจัดนิทรรศการกรณีพิเศษ นักเรียนควรมีส่วนร่วม และทำงานอย่างเต็มที่ นักเรียนควรมีหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยตนเอง ในการออกความคิดเห็น การจัด การลงมือทำงาน ต่างๆ ครูไม่ควรจะเป็นผู้ดำเนินงานเสียเองทั้งหมด สิ่งของ รูปภาพแสดง สถิติ ต้องจัดวาง ให้เรียบร้อยตามหลักการจัดนิทรรศการ

นิทรรศการบางครั้งมีคุณค่าพอที่จะให้บุคคลภายนอกเข้าชม อาจเก็บค่าเข้าชม เพื่อนำเงินมาชดเชยค่าใช้จ่าย และนำมาสมทบทุนเพื่อกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเนื้อหาวิชาที่หลากหลาย เรื่องราวต่างๆ จึงสามารถจัดนิทรรศการได้ตลอดทั้งปีการศึกษา เช่น วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา วันสำคัญที่เป็นวันหยุดราชการ หรือวันที่มีเหตุการณ์สำคัญๆ ของประเทศ หรือระดับโลก

4. การจัดสมาคม หรือชุมนุม... (ตามชื่อวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม)

ชื่อชุมนุมอาจไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับชื่อวิชา แต่อาจเป็นชื่อที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของวิชาสังคมศึกษา ควรเป็นการจัดตั้งขึ้นตามคำเรียกร้อง หรือตามความสนใจของ นักเรียน ครูไม่ควรตั้งชุมนุมเอง หรือบังคับให้นักเรียนจัดตั้งขึ้น

กิจกรรมของสมาคม หรือชุมนุม ไม่ควรถือเป็นการเพิ่มชั่วโมงในวิชาในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเท่ากับเพิ่มชั่วโมงเรียน และไม่ควรพูดเพิ่มเติม เกี่ยวกับหัวข้อที่ไม่ได้เรียนในชั้นเรียน ซึ่งอาจทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นการบังคับให้ ต้องเข้าร่วมประชุม

- ไม่ควรจัดประชุมบ่อยเกินไป และควรจัดตามคำเรียกร้อง
- ควรจำกัดจำนวนสมาชิก ซึ่งต้องเป็นผู้ที่สนใจจริงๆ
- สมาชิก ควรมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างแท้จริง สมาชิกมิใช่เป็นเพียงผู้ฟัง

หรือผู้ดู

- ควรให้สมาชิกซึ่งเป็นนักเรียน เป็นผู้ดำเนินการจัดการเอง
- ควรกระตุ้นให้นักเรียน เกิดความกระตือรือร้น
- ควรส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์
- สนับสนุนให้แสดงความสามารถเกี่ยวกับธุรกิจ

- จำนวนของชุมนุม ควรมี 2 ชุมนุม คือ ระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาตอนต้น) และระดับช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

ควรกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า เช่น

เดือนพฤษภาคม นิทรรศการวันวิสาขบูชา จัดทำบอร์ดวันสำคัญของพระพุทธศาสนา จัดตอบปัญหา ฯลฯ

เดือนกรกฎาคม นิทรรศการวันเข้าพรรษา จัดทำบอร์ดวันสำคัญ นิมนต์พระมาปาฐกถาธรรม

เดือนสิงหาคม จัดนิทรรศการเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระบรมราชินีฯ ฯลฯ เยี่ยมชมโบราณสถาน พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

เดือนกันยายน อภิปรายเรื่องต่างๆ ไป หรือไต่वाที่

เดือนพฤศจิกายน เยี่ยมชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฯลฯ

อาจจัดรายการ ปาฐกถาพิเศษ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักพูดโดยจัดหัวข้อ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือหัวข้อที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน จัดนิทรรศการ ทำหุ่นจำลอง ย่านบทธละครหรือไต่वाที่ การสังสรรค์ การไปเข้าค่ายธรรมะ ในระหว่างปิดภาคเรียน การเปิดเครื่องอัดเสียง เปิดเพลงที่น่าสนใจซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของชุมนุม จัดกลุ่มไปศึกษาเรื่องราวของสภาพแวดล้อม ฯลฯ จัดรายงานกลุ่ม นิทรรศการ จัดทำป้ายข่าวคราว เรื่องราวของชุมนุม หรือข่าวของเนื้อหา เนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมนุม เช่น ปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อม ปัญหาโลกร้อน ฯลฯ

5. กิจกรรมการแสดงละคร

จากเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่สำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาของชุมนุม สามารถนำมา ตัดตอนเป็นกิจกรรมการแสดงบทบาทในห้องประชุม หรือห้องที่ใช้จัดแสดง ซึ่งทำให้สมาชิก เกิดความสนใจปลูกจิตสำนึกให้เข้ากับเหตุการณ์ที่แสดง รู้จักสร้างจินตนาการเพื่อแสดง บทบาทสมมุติให้เหมือนของจริง รวมทั้งการใช้คำพูดอย่างเหมาะสมด้วย ถ้าทำได้อย่างทั่วถึง จะเท่ากับเป็นการฝึกทักษะของสมาชิกให้เป็นคนกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ถูกกาลเทศะ

6. กิจกรรมการอภิปราย การโต้เถียง และการแสดงปาฐกถา

กิจกรรมประเภทนี้เหมาะสำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาตอนต้น) และระดับช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาตอนปลาย) เพราะต้องมีการค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมและฝึกทักษะการพูดให้นักเรียนเป็นคนกล้าแสดงออก วิธีการนี้ทำให้นักเรียนมีความรู้แตกฉานทั้งในด้านความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง และมีความฉลาด มีไหวพริบในการใช้สติปัญญา การหาหัวข้ออภิปราย อาจช่วยกันคิด หรือเสนอตามความนิยมตามเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น ภาวะโลกร้อน โครงการปลูกป่าชายเลน สภาพสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

7. กิจกรรมการจดบันทึก

การจดบันทึก หรือโน้ตคำบรรยายส่วนใหญ่ นักเรียนไม่ค่อยได้รับการฝึกฝน ให้มีความเข้าใจ และรู้วิธีการที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงได้แต่จดคำบอกหรือคำอ่านของครู แต่อันที่จริงการจดบันทึกอาจจัดเป็นกิจกรรมได้โดยครูฝึกให้นักเรียนทดลองจดบันทึกคำบรรยายที่มีใจความกะทัดรัดไม่ยาวนัก ซึ่งครูนำมาอ่านและครูก็ตรวจและแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งแสดงตัวอย่างให้ทำเช่นนี้เป็นครั้งคราวผู้เรียนจะเข้าใจ และรู้จักหลักการจดบันทึกให้สั้น แต่ได้ใจความชัดเจน ไม่สับสน จัดเป็นหมวดหมู่ของความรู้ มีเครื่องหมายแสดงความสำคัญ มีส่วนที่ผู้บันทึกเพิ่มเนื้อความที่เข้าใจ หรือจากการค้นคว้าเพิ่มเติมในภายหลัง อาจมีแผนภูมิหรือภาพสเก็ตประกอบด้วยก็ยิ่งดี และไม่ควรรจะลืมระบุแหล่งที่มาของความรู้หรือหลักฐาน ทั้งนี้ ก็เพื่อกันลืมหรือเพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติมในภายหลัง หรืออาจตรวจสอบความถูกต้องให้เกิดความแน่ใจได้ด้วย

8. กิจกรรมอื่นๆ

8.1 กิจกรรมการเชิญวิทยากรมาบรรยาย

8.2 กิจกรรมการทำและเสนอรายงานการค้นคว้า

8.3 กิจกรรมการฉายภาพยนตร์ เช่น เรื่อง

- พระราชพิธีแรกนาขวัญ
- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- สมเด็จพระศรีสุริเยทัย

ฯลฯ

8.4 กิจกรรมการตัดสินใจในสถานการณ์จำลอง (Simulation)

8.5 กิจกรรมการทำชุดการเรียนรู้ (Learning Package) อย่างง่าย ๆ

8.6 กิจกรรมการรวบรวมข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน

8.7 กิจกรรมการจัดรายการเสียงตามสายของโรงเรียน เช่น "เหตุการณ์สำคัญ
ในอดีตย้อนรอย)

๔๑๔

ลักษณะของกิจกรรม

จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมภายในห้องเรียน
2. กิจกรรมภายนอกห้องเรียน

ข้อจำกัดของการประกอบกิจกรรมภายในห้องเรียน

1. ประเภทของกิจกรรมบางอย่างไม่เหมาะสม และไม่อาจทำได้ในห้องเรียนปกติ ซึ่งมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องขนาดและพื้นที่ที่จะใช้ประกอบกิจกรรม
2. เวลาสำหรับการประกอบกิจกรรมมีน้อย
3. จำกัดในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ประกอบการทำกิจกรรม ซึ่งหาได้ยากหรือต้องใช้
เวลาในการเตรียมนานพอสมควร
4. จำกัดในเรื่องบุคลากรที่จะประกอบกิจกรรม ซึ่งมีสาเหตุจากความไม่มั่นใจ
ความไม่ถนัด และความเขินอาย ของทั้งครูและนักเรียน ๔๑๔
5. จำกัดในเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดหาซื้อและเตรียมวัสดุ
อุปกรณ์
6. จำกัดในด้านคุณค่าของการแสดงกิจกรรม อาจด้อยในด้านคุณค่า และไม่ได้รับความสนใจของผู้ดูหรือนักเรียนคนอื่น ๆ เท่าที่ควรจะเป็น
7. ไม่อาจฝึกซ้อมล่วงหน้า อาจเกิดข้อผิดพลาดในการประกอบกิจกรรม เช่น
การแสดงกิริยาท่าทาง และคำพูด ๔๑๔
8. ข้อจำกัดหลายๆ ประการอาจทำให้กิจกรรมไม่ได้ผลดีตามความมุ่งหมาย

ตัวอย่างกิจกรรมภายในห้องเรียน

1. การอธิบาย - สรุปภาพเหตุการณ์ต่างๆ
2. การแสดงหรือลงตำแหน่งในแผนที่โครงร่าง เช่น เมือง สถานที่สำคัญ เส้นทางเดินทัพ และสมรภูมิการรบที่สำคัญ รวมทั้งการขุดค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี และบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ฯลฯ
3. การแข่งขันตอบคำถาม อาจใช้วิธีครูเป็นผู้ถาม หรือเตรียม ของคำถาม และคำตอบที่เตรียมเฉลยมาล่วงหน้าก็ได้
4. การอภิปรายหัวข้อที่น่าสนใจหรือเป็นส่วนสำคัญของเนื้อหาในบทเรียน โดยครูเตรียมหัวข้อที่จะให้นักเรียนอภิปรายมาล่วงหน้า หรืออาจรื้อให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหัวข้อหรือเตรียมกำหนดมาจากบ้านก็ได้

5. การโต้วาทีในญัตติที่เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ เรื่องที่เป็นความสนใจ
6. การค้นคว้าเป็นกลุ่มในห้องสมุด หรือหนังสือในห้องเรียน หรือโดยครูคัดเลือกหนังสือมาประกอบการเรียนในช่วงเวลาว่าง (ประมาณ 15-20 นาที) แล้วส่งผู้แทนแต่ละกลุ่มออกมารายงานที่หน้าชั้น
7. การรายงานสรุปเนื้อเรื่องเกี่ยวกับบทเรียนเป็นบางเรื่อง อาจใช้ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน ชั้นกิจกรรม หรือชั้นสรุปบทเรียน ฯลฯ

8. การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing)
9. การตัดสินใจในสถานการณ์จำลอง (Simulation)
10. การทำแผ่นภาพ สมุดภาพ หรือพจนานุกรม
11. การจัดทำป้ายนิเทศภายในห้องเรียน เพื่อเสนอข่าว วันสำคัญ ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวอากาศ รายงานความก้าวหน้า "โลกก้าวหน้า" "วิทยาการก้าวหน้า" และสรุปความรู้แขนงต่างๆ ฯลฯ
12. การจัดนิทรรศการภายในโรงเรียน เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประวัติบุคคลสำคัญ การปฏิวัติอุตสาหกรรม ฯลฯ
13. การจัดทำระเบียบข่าว หรือกำแพงข่าว
14. การจัดมุมวิชาการ
15. การจัดบรรยากาศ เรื่องราวในอดีต ภายในห้องเรียน
16. การแสดงทางวัฒนธรรม เช่น
 - 16.1 การแต่งกายประจำชาติชุดไทย ชุดกิโมโน ชุดสำหรับ และชุดงาช้าง สำหรับการเรียนประวัติศาสตร์ไทยเรื่องวัฒนธรรมไทย ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประวัติศาสตร์จีน ตามลำดับ ฯลฯ
 - 16.2 ภาษาพูด เช่น ภาษาถิ่นของไทยในภาคต่างๆ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอินเดีย ภาษาจีน และภาษาตากาล็อก ประกอบการสอนเกี่ยวกับประเทศต่างๆ ฯลฯ
 - 16.3 ศิลปะประจำชาติต่างๆ
17. การเล่าเรื่อง หรือประสบการณ์เกี่ยวกับตนเอง หรือเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ฯลฯ
18. การเล่นเกมกระดานไฟฟ้าค้นหาคำตอบ
19. การแต่งคำประพันธ์ เช่น บทเพลง กลอน โคลง ฉันท์ และภาพเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเหตุการณ์สำคัญ
20. การทำกิจกรรมในศูนย์การเรียน
21. การเล่นเกมถามคำตอบ - คำตอบระหว่างนักเรียน
22. การชี้ตำแหน่งสำคัญ ชื่อเมือง ประเทศ ทะเล มหาสมุทร แม่น้ำ ทวีป ฯลฯ ในแผนที่
23. การวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบัน
24. การเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา เช่น สิ่งแวดล้อม, เศรษฐกิจ หรือปัญหาปัจจุบัน

25. การเรียงลำดับเหตุการณ์ อาจใช้บัตรคำกับกระเปาะผนังหรือใช้การเขียนและจัดลำดับบนกระดาน
26. การแข่งขันทำแบบทดสอบ หรือตอบคำถามบนกระดาน โดยแบ่งเป็นกลุ่มเป็นแถว หรือเป็นศูนย์การเรียน
27. การเล่นเกมใบ้ทายคำตอบ เกี่ยวกับบุคคล หรือเหตุการณ์สำคัญที่น่าสนใจ
28. การเล่นเกม 5-10 คำถาม
29. การวิจารณ์บทบาท หรือผลงานของบุคคลสำคัญ รวมทั้งหนังสือ เพื่อเป็นการศึกษาจุดประสงค์ แนวความคิด และคุณค่าความสำคัญ
30. การร้องเพลง
31. กิจกรรมเข้าจังหวะ
32. การแสดงดนตรีท้องถิ่น เช่น แคน ขลุ่ย ปี่สก๊อต ฯลฯ
33. การเชิดหุ่น
34. การเล่นเกมตกปลา หรือเลือกผลไม้ทายคำตอบ หรือกำหนดให้แสดงหรือปฏิบัติตามคำสั่ง
35. การเล่นเกมจิกซอ (การต่อรูปแผนที่)

9. การใช้บทเพลงประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน อาจกระทำได้หลายวิธีดังที่ได้เสนอแนะไว้ อย่างพอเพียงในเบื้องต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงการใช้บทเพลงประกอบการเรียนการสอน เรื่องนี้เกือบจะไม่ต้องกล่าวอธิบายให้มากความในเรื่องคุณค่าและประโยชน์ของการนำบทเพลงมาใช้ ทั้งนี้เพราะสภาพการณ์และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์และชี้ให้เห็นความจริงว่า เพลงเป็นศิลปะที่แสดงถึงความสามารถของมนุษย์ในด้านสุนทรียศาสตร์ และจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการสร้างบรรยากาศความรื่นรมย์ทฤหรรษ์ และความมีชีวิตชีวาให้แก่มนุษย์ทุกเพศทุกวัย ทุกโอกาส และทุกสถานที่โดยทั่วๆ ไปในสภาพการณ์ที่เป็นธรรมชาติอันแท้จริงของมนุษย์ บทเพลงจะช่วยเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้นำเทคนิคการสอนใหม่ๆ มาใช้เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing) การใช้สถานการณ์จำลอง

(Simulatin) เกมการละเล่น การแข่งขัน กิจกรรมเข้าจังหวะ กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ และ การร้องเพลงโดยตรง ฯลฯ มีความหมาย ความสำคัญและได้ผลดีตามจุดประสงค์ที่ได้ กำหนดไว้มากยิ่งขึ้น

วิธีการใช้บทเพลงประกอบการเรียนการสอน อาจทำได้ในทุกขั้นตอนของ กระบวนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ ซึ่งประกอบด้วย

1. **ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน** ในขั้นตอนนี้บทเพลงสามารถใช้เป็นสื่อเร้า และ เตรียมผู้เรียนให้มีความรู้สึกสนุกสนาน สนใจในกิจกรรม และพร้อมที่จะเรียนรู้บทเรียนใน ขั้นต่อไปได้ด้วยดี และมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักเรียนเรียนด้วยความตั้งใจ มีการติดตาม บทเรียน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน และตลอดเวลาสำหรับ วิธีการใช้บทเพลงประกอบการนำเข้าสู่บทเรียนมีดังนี้คือ

1.1 ครูเป็นผู้ร้องนำ หรือนำเทป, CD เปิดให้นักเรียนฟัง แล้วฝึกให้นักเรียน ร้องตาม

1.2 นักเรียน (รายบุคคล/กลุ่ม) เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ไปฝึกหัดร้อง แล้วนำ มาร้องนำ หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมอาสาสมัครร้องตามความถนัด และความสามารถ ความ สนใจของนักเรียนแต่ละคนในทันทีโดยไม่ต้องมีการเตรียมตัว เพราะโดยปกติเด็กก็รัก และสนใจที่จะร้องเพลงกันอยู่เป็นประจำเกือบทุกคน

1.3 ใช้เทป cassette บันทึกเพลง ใช้แผ่น CD หรือใช้รายการวิทยุโรงเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ เป็นสื่อในการร้อง

2. **ขั้นการสอน** บทเพลงจะช่วยเสริมการอธิบาย และการนำเสนอเนื้อหาของครู ในลักษณะขยายแนวความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาบางตอนให้เกิดความชัดเจน รวมทั้งเป็นตัวอย่างประกอบบทเรียน และอาจใช้เพื่อทอระยะ หรือเว้นระยะการเรียน การสอนให้ผู้เรียนมีเวลาเพียงพอที่จะคิดหรือลำดับเรื่อง และเพื่อการเปลี่ยนบรรยากาศ หรือลด ความเบื่อหน่ายในบทเรียน ที่สำคัญก็คือครูอาจใช้เนื้อหาในบทเพลงเป็นสื่อการนำเสนอ เรื่อง เพื่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงประกอบการเรียนการสอน เช่น

2.1 แนวความคิดเรื่องอาณาจักรสุโขทัยอุดมสมบูรณ์จริงหรือไม่ ใช้เพลงในน้ำ มีปลา ในนามีข้าว

ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แผ่นดินของเรา ที่แสนอุดมสมบูรณ์
บ้านเมืองราบคาบ ด้วยอาณาภาพพอรุนรามคำแหงคำจูน
ให้ชาติไทยไพศาล

สร้างท่อนาไร ทัวแคว้นแดนไทย เราไถเราหว่าน
หมากม่วง หมากขาม หมากพร้าว หมากกลาง พืชผลต่างๆ
ล้วนนามตระการ ฯลฯ

2.2 แนวความคิดเรื่องวีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน ใช้เพลงศึกบางระจัน
ศึกบางระจันจำให้มันพี่น้องชาติไทย

เกียรติประวัติสร้างไว้แต่ชนชาติไทยรุ่นหลัง

แม้ชีวิตยอมอุทิศเมื่อชาติอับปาง

เลือดไทยต้องมาไหลหลัง ทาทั่วผืนแผ่นดินไทย ฯลฯ

และใช้ข้อความส่วนหนึ่งของ "เพลงตันตระกุลไทย".... หมู่บุคคลสำคัญ

หัวหน้าชาวบางระจันที่เราหาชื่อได้ นายแท่น นายดอก นายอิน นายเมือง ชุนสรรค์ พันเรือง
นายทองแสงใหญ่ นายโชติ นายทองเหม็น

3. **ชั้นกิจกรรม** ในชั้นนี้บทเพลงจะช่วยให้กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้แสดงออก
เป็นการเสริมความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้เรียนในชั้นก่อน เพลงอาจใช้เพื่อประกอบ
กิจกรรมเข้าจังหวะ การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง
และเกมการแข่งขันแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งยังจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี ทำใ้
นักเรียนมีความสนใจ รู้สึกกระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง
และมีประสิทธิภาพด้วย

4. **ชั้นการสรุป** โดยหลักการของการสรุปบทเรียนก็เพื่อเป็นการประมวลเรื่องที่เรียน
โดยสังเขป การชี้ให้เห็นแนวความคิดและหลักการที่สำคัญ รวมทั้งเป็นการสรุปสัมพันธ์
ประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่เข้าด้วยกัน ดังนั้นบทเพลงอาจถูกสรรค์สร้างแต่งขึ้น
โดยนักเรียน เพื่อแสดงออกซึ่งความรู้ความเข้าใจ และการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ใน
ลักษณะ "การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์" แล้วครูช่วยแก้ไขหรือครูดำเนินการแต่งเพลงเพื่อ
สรุปบททวนเนื้อหาสำคัญๆ ที่มีความซาบซึ้งกินใจ หรือเพื่อเป็นอนุสติต่อไป

5. **ชั้นการวัดผลและประเมินผล** สำหรับชั้นวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
ของนักเรียนว่าได้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากน้อยเพียงใด ครูอาจใช้บทเพลงเพื่อ
ประกอบการวัดผลโดยการให้ผู้เรียนสรุปอธิบาย และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
แสดงข้อเท็จจริง หรือจำกัดขอบเขตเรื่อง และความหมาย รวมทั้งใช้บทเพลงเพื่อเป็นเงื่อนไข
รายละเอียดของเนื้อหาในการทำแบบทดสอบประกอบการเรียนการสอนบทเรียน เป็นต้น

10. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip)

หมายถึง การที่โรงเรียนพานักเรียนออกไปศึกษาหาความรู้สร้างเสริมประสบการณ์หาความรู้เพิ่มเติมจากสถานที่จริง จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางสังคม ที่อยู่นอกห้องเรียนหรือนอกโรงเรียน โดยเน้นเนื้อหาบทเรียนที่นักเรียนกำลังเรียน เช่น เรียนเรื่องประวัติศาสตร์สุโขทัย พาไปศึกษาหาความรู้ที่จังหวัดสุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ เรียนเรื่องเขื่อน พลังน้ำ การเกษตรกรรม ฯลฯ

ความสำคัญของการศึกษานอกสถานที่

การศึกษานอกสถานที่ ทำให้นักเรียนได้พบเห็นสถานที่จริง เห็นด้วยตา สัมผัสได้ ตื่นเต้น เข้าใจ ให้กับตัวนักเรียนที่ได้พบเห็น ทั้งยังมีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่มนักเรียนด้วยกัน เพราะถือว่ามีกิจกรรมร่วมกันแล้ว ยังเป็นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอีกด้วย ดังนั้น การศึกษานอกสถานที่จึงมีความสำคัญ ดังนี้คือ

1. ช่วยทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีความหมายยิ่งขึ้น เมื่อได้รับการศึกษาจากประสบการณ์ตรง
2. เมื่อนักเรียนได้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมที่ตนได้ออกไปศึกษาแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษามาดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข
3. เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำประสบการณ์ที่ได้จากในชั้นเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฯลฯ
4. ช่วยทำให้นักเรียน ได้เปลี่ยนบรรยากาศจากที่เคยเรียนในชั้นเรียน ในโรงเรียน ซ้ำซาก จำเจ ได้ออกมาศึกษากับสถานที่จริง สิ่งแปลกๆ ใหม่ ๆ
5. ทำให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ทางความคิด เป็นการฝึกการสังเกต รู้จักการพิจารณา และการรับรู้ทางประสาทหลาย ๆ ด้านอีกด้วย
6. เป็นการฝึกการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ฝึกความรับผิดชอบ ฝึกความอดทน
7. เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบปะกับบุคคลหลากหลายอาชีพ และทำให้นักเรียนมีมุมมองของชีวิตที่กว้างขึ้น
8. เป็นการส่งเสริมความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประเภทของการศึกษานอกสถานที่

การศึกษานอกสถานที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษานอกสถานที่ระยะใกล้ ได้แก่ บริเวณรอบโรงเรียน แหล่งชุมชนที่ใกล้กับโรงเรียน แหล่งศูนย์การค้า สวนสาธารณะ ฯลฯ โดยใช้เวลาในการเดินทางไปและกลับภายในวันเดียวกัน เพียงแต่ขออนุญาตหัวหน้าสถานศึกษาเท่านั้นก็พอ

2. การศึกษานอกสถานที่ระยะไกล คือการได้ไปศึกษานอกสถานที่ ห่างไกลจากชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่งต้องการเดินทางโดยยานพาหนะอาจต้องมีการพักค้างคืน ต้องขออนุญาตตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

เกณฑ์การจัดการศึกษานอกสถานที่

การพิจารณาว่าควรจะใช้วิธีการศึกษานอกสถานที่หรือไม่ ต้องพิจารณาว่าวิธีนี้เป็นไปตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. ตรงตามความสนใจของนักเรียน
2. ให้เหมาะสมกับวัย และระดับการเรียนรู้ของนักเรียน
3. มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหลักสูตร
4. การดำเนินกิจกรรมของนักเรียน ในการศึกษานอกสถานที่เรียงลำดับความเหมาะสม
5. ประโยชน์ของความรู้ และประสบการณ์ที่จะได้รับคุ้มค่างับเวลา ค่าใช้จ่าย ฯลฯ

ลำดับขั้นการจัดการศึกษานอกสถานที่

1. ขั้นเตรียมการสำหรับครู มีดังนี้

- 1.1 ศึกษาหาข้อมูลล่วงหน้าเกี่ยวกับสถานที่ที่จะพานักเรียนไปศึกษา
- 1.2 ปรีกษาหาหรือ ผู้บังคับบัญชาเพื่อขอความเห็นชอบไปศึกษานอกสถานที่ หรือการทัศนศึกษา
- 1.3 ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายล่วงหน้าบอกรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการ ไปศึกษานอกสถานที่ เช่นของการ เดินทาง กำหนดวัน เวลาไป - กลับ ค่าใช้จ่ายต่างๆ

- 1.4 ทำใบขออนุญาตผู้ปกครอง แสดงความจำนง แล้วเก็บไว้เป็นหลักฐาน
- 1.5 จัดเตรียมเรื่องพาหนะให้นักเรียนได้เข้าใจถึงระเบียบของการโดยสาร และ การรักษาความปลอดภัย (ถ้ามีเส้นทางไป - กลับ ได้สองทาง การเดินทางกลับควรเปลี่ยน เส้นทาง เพื่อเสริมประสบการณ์แก่นักเรียน)
- 1.6 กำหนดสถานที่แวะพัก ใช้ห้องน้ำ และการรับประทานอาหารระหว่างทาง
- 1.7 จัดทำเอกสารแนะนำ การศึกษานอกสถานที่ กำหนดการ และแบบรายงาน การไปศึกษาตามหัวข้อต่างๆ ที่กำหนดไว้

2. ชั้นเตรียมการสำหรับครู และนักเรียนในบทเรียนเนื้อหา

- 2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ ของการศึกษานอกสถานที่ร่วมกัน
- 2.2 อภิปรายสิ่งที่น่าสนใจ และเตรียมรวบรวมคำถามส่งล่วงหน้าไปยังเจ้าของ สถานที่
- 2.3 แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ นักเรียน อาจแบ่งเป็นกลุ่มมีหัวหน้ากลุ่ม คอยดูแล ฯลฯ
- 2.4 อบรมระเบียบ วินัย ความประพฤติ มารยาท มาตรการ ความปลอดภัย
- 2.5 กำหนดการแต่งกายที่เหมาะสม

3. ชั้นการปฏิบัติระหว่างการศึกษานอกสถานที่

ควรแนะนำที่ตั้งของสถานที่สำคัญๆ บริเวณใกล้เคียง เพื่อให้ นักเรียนได้สังเกต ศึกษา อภิปราย ขณะที่ผ่านมา เมื่อถึงที่หมายแล้วจึงแนะนำให้นักเรียนได้รู้จักกับวิทยากร ผู้นำเข้าชม ในกรณีที่ไม่อาจมีวิทยากร ครูต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสถานที่นั้นๆ เพื่ออธิบายหรือตอบข้อซักถามของนักเรียนได้เมื่อมีปัญหา และควรปฏิบัติตามข้อต่อไปนี้

- 3.1 ควรตรงต่อเวลา และรักษาเวลาตามที่ได้กำหนดไว้ในกำหนดการ
- 3.2 ส่งเสริมให้นักเรียนตอบคำถามให้ครบถ้วน
- 3.3 ส่งเสริมให้นักเรียนสนุกกับการได้ศึกษานอกสถานที่และสนใจที่จะแสวงหาความรู้
- 3.4 ให้ความเป็นกันเอง และความใกล้ชิดกับนักเรียนแต่ต้องไม่เกินขอบเขต ทั้งนี้เพื่อความอบอุ่นใจในการเดินทางร่วมกัน

ช่วงสุดท้ายของการเดินทาง ต้องแน่ใจว่านักเรียนได้ข้อมูลจากการได้ศึกษานอกสถานที่ครบตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ มีการถ่ายภาพ การรวบรวมภาพ วัสดุตามที่

กำหนดไว้ จึงรวมกลุ่มกันเพื่อกล่าวคำขอบคุณวิทยากร แล้วเดินทางกลับ โดยอย่าลืมว่า
ต้องรักษาเวลาการเดินทางให้เป็นไปตามกำหนดเวลาเพื่อผู้ปกครองจะได้ไม่กังวลใจ

4. การประเมินผลภายหลัง การเดินทางกลับจากการศึกษานอกสถานที่

4.1 คำถามที่ตั้งไว้สามารถหาคำตอบได้ตรงกับคำถามหรือไม่ การศึกษานอก
สถานที่ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

4.2 จะมีวิธีการปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้หรือไม่ และจะใช้วิธีการอย่างไร

4.3 เกิดปัญหาเฉพาะหน้าอะไรบ้าง และได้แก้ปัญหาคำตอบด้วยวิธีการใด ประสพผล
หรือไม่ อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และครั้งต่อไปควรรหาทางขจัดปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดขึ้น

4.4 วิทยากรให้ความรู้ได้ครบหรือไม่ สามารถตอบคำถามของนักเรียนได้
ถูกต้อง ชัดเจน หายข้อสงสัย นักเรียนมีปฏิภาณแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือไม่

4.5 ควรแนะนำการศึกษานอกสถานที่ให้แก่ชั้นเรียนอื่นๆ หรือไม่

สำหรับขั้นตอนการประเมินผลนี้ ครูและนักเรียนควรมีเวลาประเมินผลร่วมกัน
เพื่อจะได้ดูว่าโครงการที่จัดนั้นน่าจะได้มีการปรับปรุงหรือไม่ ครูและนักเรียนแต่ละกลุ่ม
อาจสรุปไม่เหมือนกัน ควรได้รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ ไว้ปรับปรุงโครงการใน
โอกาสต่อไป นอกจากการประเมินผลการศึกษานอกสถานที่ดังกล่าวด้วยการอภิปรายร่วมกัน
แล้ว ครูหรือผู้รับผิดชอบอาจร่วมกับนักศึกษากระทำกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องได้อีกดังนี้

1. จัดนิทรรศการแสดงความรู้ และวัสดุต่างๆ ที่รวบรวมมาจากการศึกษานอก
สถานที่

2. ให้แต่ละกลุ่มที่รับผิดชอบเรื่องต่างๆ ทำรายงานและนำเสนอหน้าชั้น

3. ให้เสนอปัญหาหรือทำกิจกรรมต่อเนื่องจากการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้
เพิ่มเติมอีกเช่น การค้นคว้าจากห้องสมุด การทดลอง การสอบถามข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์
 ฯลฯ ตามความต้องการและความสนใจของนักเรียนแต่ละคน

**"...การดำเนินชีวิตที่ดีจะต้องปรับปรุงตัวตลอดเวลา
การปรับปรุงตัวจะต้องมีความเพียรและความอดทนเป็นที่ตั้ง
ถ้าคนเราไม่หมั่นเพียร ไม่มีความอดทนก็อาจจะท้อใจไปโดยง่าย
เมื่อท้อใจไปแล้วไม่มีทางที่จะมีชีวิตเจริญรุ่งเรืองแน่ๆ"**

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
(พระราชทานแก่ครูและนักเรียน โรงเรียนจิตรลดา 27 มีนาคม 2523)